

СТАНОВИЩЕ

на дисертация за придобиване на
образователно-научната степен „доктор”,
област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление: 3.2 „Психология”,
научна специалност „Социална психология“
на тема:

**„КОЛЕКТИВНОТО ЧУВСТВО ЗА ЖЕРТВА ПРИ БЪЛГАРИ И БЪЛГАРСКИ
ТУРЦИ ПРЕЗ ФОКУСА НА ИСТОРИЧЕСКАТА ПАМЕТ ”**

Докторант: Ана Руменова Божанова

Основната теза на дисертационния труд на Ана Божанова е, че Османското господство и Възродителния процес, са предизвикали чувството за жертва у двете най-големи етнически групи в България и влияят върху поредица от социално-психологични фактори, определящи ефекти върху поведението на българи и български турци. Целта на дисертацията е да изучи и анализира взаимоотношенията на двете най-големи етнически групи в България на базата на историческата памет. В каква степен те се чувстват жертви и как това влияе на ежедневието им? Какви са връзките и зависимостите между степента, в която се чувстват жертви и силата на принадлежността към собствената им група (идентификацията) – дали българите се чувстват в по-голяма степен жертви от българските турци?

Изследването в дисертационния труд е проведено във връзка с реализацията на проект: „Динамична природа на междуетническите нагласи в България: социално-психологична перспектива“ („The Dynamic Nature of Interethnic Attitudes in Bulgaria: A Social Psychological Perspective”), BSRP; финансиран от SNSF и съфинансиран от МОН; координиран от Институт за социални науки, Университет в Лозана,

Швейцария и съизпълнител Департамент „Психология“, ИИНЧ – БАН. Продължителността на проекта е от април 2013 до март 2016. Дисертационният труд е под научното ръководство на проф. д-р Антоанета Русинова-Христова.

В съдържателно отношение работата е структурирана в две основни глави, които представят теоретичната постановка, изследователската част и интерпретацията на получените резултати. Разработката е разгърната върху обем от 160 страници. Използвани са 239 източника (12 на български език и 227 на английски език). Прегледът на цитираните източници дава основание да се констатира, че в мащабен план Ана Божанова е проследила развитието на изследваната проблематика. Получените резултати от проведеното психологично изследване, както и резултатите от извършената статистическа обработка са представени в 44 таблици, съпроводени от 7 графики.

Целта, задачите, хипотезите, изследваните лица, процедурата на изследването и статистическите методи на обработка на резултатите са коректно подбрани и приложени.

На базата на представените резултати Ана Божанова доказва, че:

1. Българите изпитват в по-висока степен чувство за жертва от българските турци на базата на историческата памет.

2. Чувството за жертва и социалните дистанции намаляват, а общата нагласа на българите е положителна в райони, където съществува продължителен контакт между българи и български турци. Положителната обща нагласа, обаче води до увеличаване на колективното чувство на жертва при българските турци.

3. Повишаването на колективното чувство за жертва води до намаляване готовността за прошка и намаляване на колективното

чувство за вина и срам при българите. При българските турци само вината е фактор.

4. Идентификацията е предиктор за чувството за жертва. При българите привързаността им към групата ги кара да изпитват по-високи нива на чувство за жертва, а при турците връзката е отрицателна. Колкото повече се увеличават стойностите по скалата за ориентация към социална доминантност, толкова повече намалява колективното чувство за жертва в българската извадка. Колкото повече расте желанието за групов ред и при двете групи, толкова повече хората се чувстват жертви.

5. От социално демографските характеристики единствено религиозността влияе върху чувството за жертва и при българи и при българските турци. С най-ниски стойности за колективно чувство за жертва са хората, които по-скоро не са религиозни, а с най-високи са доста религиозните. Българските турци с по-висока степен на образование имат по-високи нива на чувство за жертва.

В заключение, предвид неоспоримите научно-приложни приноси и демонстрираните изследователски умения на Ана Руменова Божанова, гласувам с „ДА“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.2 „Психология“, научна специалност „Социална психология“.

Дата: 03.04.2017г.
Благоевград

Подпис:.....
/проф. д.пс.н. Л. Кръстев/